

Jan Aschan

En intervju av Sofia Lindgren

1 oktober 2008

Intervju 110

Från matematikmaskin till IT

Denna intervju har genomförts inom ramen för projektet Från matematikmaskin till IT som är ett samarbete mellan Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria vid KTH, Dataföreningen i Sverige och Tekniska museet finansierat av Riksbankens Jubileumsfond och Stiftelsen Marcus & Amalia Wallenbergs minnesfond. Originalinspelning och transkript finns tillgängliga på Tekniska museet i Stockholm. Intervjun bör refereras på följande sätt:

Jan Aschan, intervju från 2008 av Sofia Lindgren, Stockholm.

Nyckelord: datajournalister, datapress, datarapportering, Fackpressförlaget, journalister, media, Modern Datateknik, Ny Teknik, Teknisk Tidskrift och tidningar.

Abstract

This interview with Jan Aschan was conducted at Dataföreningen i Sverige, Stockholm 1 October 2008. The main objective with this interview was to portray a journalist's experiences of working with computer related reporting towards the public. Jan Aschan studied Political Science at the University of Helsinki. Aschan worked at *Hufvudstadsbladet* and *Svenska Dagbladet* before he was recruited in 1965 by Bonniers [publishing] to work with the newly founded magazine specialised in computers, *Modern Datateknik*. In the 1970s Aschan became chief editor at *Teknisk Tidskrift* and was later on correspondent at *Ny Teknik*. In the interview Aschan mainly recounts about the work at *Modern Datateknik* which was one of the early magazines in Sweden with a focus on computers. Aschan tells about the approach concerning the organization of the magazine *Modern Datateknik* and whether or not people skilled in technology were needed in the editorial staff over time at the magazine, in order to pursue the journalistic work. In the interview Aschan also tells about the methods, sources and approaches to carry out reporting. In connection to this he mentions a group of people knowledgeable about computers that supported the work at *Modern Datateknik* with advice, a kind of editorial group which it was possible to discuss different ideas with. One of the participants in this group mentioned by Aschan, was Professor Erik Stemme. Aschan also recounts the atmosphere concerning technology and computers at the time and also the magazine's contact with computer companies.

Informant: Jan Aschan
Intervjuare: Sofia Lindgren
Plats: Dataföreningen i Sverige, Stockholm
Datum: 1 oktober

Sofia Lindgren: Idag är det den första oktober. Jag, Sofia Lindgren, sitter här med Jan Aschan och vi skall prata lite mer om Jans arbete med tidskriften *Modern Datateknik*. Men innan vi börjar prata om det så tänkte jag fråga dig lite frågor om din bakgrund, så om du skulle kunna berätta om var du är född och uppvuxen.

Jan Aschan: Jag är född 1936 i Vasa, Finland. Statsvetenskapliga studier vid Helsingfors universitet parallellt med arbetet på *Hufvudstadsbladet*, där jag gjorde två, tre kvällar i veckan på utlandsavdelningen och på somrarna var jag allmän reporter. Så att min akademiska bakgrund är statskunskap. Från Husis, som *Hufvudstadsbladet* kallades för, flyttade jag till *Svenska Dagbladet* där jag jobbade ett år på utlandsavdelningen och blev efter det då rekryterad till Bonniers som var i affär med att bygga upp ett fackpressförlag. Som för övrigt så småningom blev *Dagens industri*. Jag rekryterades till redaktionssekreterare på en tidning som skulle starta här [Stockholm]. Rekryteringsamtalen var någon gång i juli, augusti. Jag började första oktober tror jag. Första december skulle vi vara ute med första numret. Jag ansågs kunna och ha erfarenheter i att redigera, det kanske var så. Om datateknik kunde jag inte särskilt mycket men jag gick lite grundkurser och så där, jag lärde mig the basics, input och output.

Sofia Lindgren: Vad var det för kurser du gick?

Jan Aschan: Det fanns ju inga andra kurser på den tiden på elementärt stadium än hos dataleverantörerna. IBM till exempel, jag tror Siemens hade en kursen också. Någon till, jag kommer inte riktigt ihåg. Den som då var den datakunniga, tekniskt kunnige, [på *Modern Datateknik*] det var Hans Werner. Han hade varit vetenskapsredaktör på *Dagens Nyheter* och kunde förvisso en hel del om datateknik. Så det var ursprunget. Och så fanns en annonsavdelning och sedan gemensam distribution, prenumeration och så vidare som hör till en tidning. Vi kom upp i tio nummer i början.

Sofia Lindgren: Hade du varit i kontakt med Hans Werner förut?

Jan Aschan: Nej. Inte det. Men den som ledde det här facktidningsprojektet det vill säga Carl-Adam Nycop, han kom också från *Hufvudstadsbladet*. Då kan du se den tråd som löpte. [skratt]. Vi kände inte varandra innan, det gjorde vi inte.

Sofia Lindgren: Hade ni arbetat samtidigt?

Jan Aschan: Nej, vi hade inte det. Han var betydligt äldre än jag, han var säkert tjugo år äldre. Och när vi träffades första gången då hade han startat upp tidningen *Se* som var mycket framgångsrik under sina första år. Och *Expressen*, inte minst. Så att han hade en lång bakgrund i Bonniers och det vill säga Åhlén & Åkerlund.

Sofia Lindgren: Hur länge hade du arbetat på *Svenska Dagbladet*?

Jan Aschan: Ett år.

Sofia Lindgren: Ett år.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: Hade du velat lämna *SvD* och göra någonting annat eller var det ett erbjudande som dök upp?

Jan Aschan: Det var av personliga skäl, jag hade bildat familj och så där. Att jobba på natten kändes liksom lite fel. Och jag sökte mig runt och genom en gemensam vän kom jag i kontakt med Carl-Adam Nycop.

Sofia Lindgren: Hade ni några direktiv för vad *Modern Datateknik* skulle ha för fokus då i början när ni startade upp den? Eller fick ni välja?

Jan Aschan: Det hade vi säkert! [skratt] Jag kommer ihåg liksom kungsordet det var att den skulle vara till praktisk nytta för sina läsare. Och det var väl där som det gick lite fel från början därför att Hans Werner var väldigt inriktad på vetenskapliga aspekter på data-teknik vad man kunde göra inom vetenskap och teknik.? Men de flesta dataknuttarna, som vi sa på den tiden, de jobbade ju på andra företag, de höll på med bokföring, statistik och grejer, försäljning. Så att där kom vi lite fel från början, och det där det rättades till på det viset att Hans blev avskedad, trots många tillsägelser. Jag förstod ju att vi var lite fel ute, fast å andra sidan kunde jag inte köra över honom. Det var väldigt hierarkiskt på den tiden, det var långt före MBL och annat lustigt. Det blev att jag tillfrågades om jag ville bli chefredaktör vilket jag med tvekan att accepterade. I det läget höll Bonniers på att göra en allmänteknisk tidning, en tabloid som skulle gå ut till landets ingenjörer. Och det där hade en teknologförening, Svenska Ingenjörssamfundet fått nys om så att de satte igång och startade den, de var helt liksom inne på att här skulle inte säljas ut några medlemslistor och ”det är bäst vi tar hand om det själva, det är riktigt att göra en sådan grej men det är inte Bonnier som skall göra det utan det är vi som skall göra det” Så kom *Ny Teknik*. Och när Bonniers liksom förstod att det här nog inte skulle bli så lätt att konkurrera med så lade de ned projektet. Projektledaren var Sören Larsson som hade meriter bland annat från *Veckans Affärers* uppstart Och så kommer nu vd:n Lars Wickman som han hette, med svansen mellan benen och sade att: ”Du, vi uppskattar väldigt mycket att du vill bli chef här men nu blir det en annan”, [skratt] ungefär så.

Sofia Lindgren: Ja.

Jan Aschan: Och på det viset så började Sören och jag jobba med varandra. Förutsättningarna var ju inte så där rent optiskt särskilt goda, men vi kom jättebra överens och förstod varandra och så där. Han var liksom en sån här tidningsmakare, han förstod precis att lägga upp redaktionella program och då liksom down to earth. Så med honom jobbade jag ett par år innan han flyttade någonstans, jag vet inte var, han gick på eget initiativ och Lars Wickman kom då andra gången till mig och så måste jag ju fråga om han menade allvar den här gången! Vilket han sade att han gjorde, och så var det också. [angående att bli chefredaktör för *Modern Datateknik*] Och i den vevan så ville man göra *Modern Datateknik* till en tabloid, uppenbart av ekonomiska skäl men också av produktionsmässiga skäl. Det är lättare och snabbare att göra en tabloid. Det jobbet ledde jag och grafiskt folk. Från början hade vi också ett redaktionsråd som bestod av fyra personer. En från Statskontoret, en från någon annan del utav den offentliga sektorn, en från, ja vad sjutton, han var nog privat konsult. Jag kommer inte ihåg vad han hette. Och så den fjärde som jag inte kan komma på nu, men så var det. Och de hade man liksom att luta sig emot när man körde fast. Det var ju massa folk ute på marknaden så att säga, som försökte pusha in material och så vidare.

Sofia Lindgren: Men det här redaktionsrådet, var syftet ett slags bollplank?

Jan Aschan: Ett bollplank, ja. Och så att säga en rådgivande verksamhet. Ett slags uppslagsmakin också. Erik Stemme var den fjärde.

Sofia Lindgren: Jaha. Men då var de alltså avlönade för att ...?

Jan Aschan: Nja, de hade väl ett arvode och fick en god lunch och så fick de resorna betalda, i Erik Stemmes fall. Så var det.

Sofia Lindgren: Okej. Jag tänkte på det du berättade om när Sören Larsson kom in i bilden. Om jag förstått det rätt så var ju Hans Werner den som kanske var mer teknikorienterad. Hur gjorde ni då med teknikperspektivet när Sören Larsson kom in i bilden, så att säga, vem var det som stod för den mer teknikinriktningen?

Jan Aschan: Det är en jättebra fråga. Jag tror att tekniken var tämligen styvmoderligt behandlad på Sörens och min tid, därför att ingen av oss var egentligen intresserade av teknik [skratt]. Men det är klart, vi intervjuade folk som hade överblick av teknik. Datasabaabs chef till exempel som förmodades veta vart tekniken är på väg och så vidare och Datasabaab hade gått in väldigt ambitiöst i databranschen med måttliga framgångar får man väl lov att säga och med lite egendomliga metoder också. Jag kommer ihåg rubriken på den intervju som Sören gjorde det var "Flyger ni för högt herr Wetterholm?" Uppenbarligen så var det det han gjorde för att senare så lades det ner. Men jag tror att teknikaspekten kom tillbaka i och med att Sten Holmberg anställdes han var ingenjör och hade lite pejl på data. Och han liksom gav nog tidningen den tekniska injektionen. Det tror jag.

Sofia Lindgren: Nu skulle jag vilja gå tillbaka till själva uppstartningen utav tidningen. Vad hade ni då för målgrupp?

Jan Aschan: Ja, folk som aktivt arbetade inom datasektorn med applikationer. Det var den uttalade målgruppen.

Sofia Lindgren: Och förändrades den här målgruppen över din tid?

Jan Aschan: Nej, det tror jag inte den gjorde. Vi jobbade på vår försäljningsavdelning att sälja in upplagor, hur de gjorde det har jag ingen aning om. Och det var lätt liksom att få folk att hjälpa till och skriva en artikel och ställa upp på intervjuer och så vidare, så det tydde ju på att den hade blivit hyfsat bra emottagen. Men som jag sa lejonparten var folk som i det dagliga livet arbetade med data. Så var det.

Sofia Lindgren: Minns du några reaktioner från publiken eller vad man skall säga, på tidskriften?

Jan Aschan: Ja, nu är jag inte riktigt säker på att jag kommer ihåg det alldeles som det var, men det var ungefär så här att vi skrev en artikel om Statskontorets inhandlingspolitik som inom branschen liksom tolkades som att "vi köper av IBM så blir det inte fel" Då måste man veta att IBM var de unga stora och starka och kunniga och hade resurser på den tiden, så att det var ju inte helt fel alltså. Men jag menar lite som den statliga upphandlingsrutinen så var det ju en del som kunde ifrågasättas. Och den där artikeln lyckades reta upp IBM så att de sade att de inte tänker vidare annonsera i *Modern Datateknik*.

Jan Aschan: Och det skapade en väldig oro inom förlagets ledning så att säga, för att de

förstod ju hur det var. Det där löste sig inom mindre än ett år och det tror jag var på det viset att IBM såg att de andra leverantörerna gick in och fyllde upp utrymmet för dem. Vilket är möjligt att det fixades med rabatterade priser och så. Det vet jag inte, men det skulle inte förvåna mig om så var fallet. Och så var de tillbaka. Som jag upplevde det, jag var väldigt mycket ute på konferenser och mässor och så där ...

Sofia Lindgren: Data?

Jan Aschan: Ja, precis, och datafolk och så vidare.

Sofia Lindgren: Innan vi går vidare så skulle jag vilja passa på att fråga också en sak som du nämnde på telefon, och det var just det här som jag pratade om tidigare. Uppdelningen journalist och en specialist när man startade tidningen. Kan du berätta något vidare om den principen eller vad man skall säga?

Jan Aschan: Inte annat än att det var knyckt från England. Den hade visat sig vara framgångsrik, och vad jag förstod så funkade det rätt bra i Sverige också.

Sofia Lindgren: Var det nytt för tiden?

Jan Aschan: Det vet jag inte, du vet svensk fackpress på den tiden var en ganska utvecklade historia. Det var alltså en redaktion som man brukar säga att den var bemannad av klassiska redaktörer, med reportageblocket i den här sidan och annonsblocket i den här fickan och på det viset så jobbade man. Det var liksom inte mycket att hurra för. Men man hade från Bonniers hade man varit och pratat med engelska kollegor. Jag kommer inte ihåg vad de hette men vi hade sedan lite kontakt redaktionellt också. Jag vet inte, jag har aldrig varit med om andra uppstarter av tidningar. Det var hyfsat bra. Man har ju sett hur nya fackpresstidningar har fått kämpa och kämpa, men så var det inte utan det gick ganska bra faktiskt. Och liksom lyftet kom med Sören Larsson med hela sin entusiasm. Har du pratat med honom?

Sofia Lindgren: Jag pratade med honom på telefon.

Jan Aschan: Ja, okej. Så att han [Sören Larsson] med sin stora erfarenhet dels av Bonniers och dels hur de funkade och dels då av tidningsmakeri gjorde väldigt mycket för tidningen.

Sofia Lindgren: Kan du nämna något mer om de reportage som du gjorde i första hand?

Jan Aschan: Mm. Jag kommer ihåg det första reportaget som jag kämpade alldeles okristligt med och det var till första numret och det handlade om hur man skulle tillgodose utbildningen inom området. Var man stod och var universitet stod. Där fanns en väldigt bra person som hette Börje Langefors som du säkert hört talas om, som hjälpte till. Det där var på nordisk bas så att vi fick bidrag från Finland, Norge och Danmark, också. Utbildningssituationen där.

Sofia Lindgren: Ni rapporterade därifrån?

Jan Aschan: Ja. Det var väl en tråd som vi försökte hålla fast vid, och lyfta fram initiativ inom utbildning som fick nya docenturer och professurer så småningom, då hängde vi också gärna på där och berättade om det. Ja du, egentligen så skrev jag inte så fruktans-

värt mycket utan jag hade ju båda jobben som jag hade höll jag mig i centrum, och försökte liksom få till det, snarare än att skriva så förfärligt mycket själv. Det är klart att jag skrev men jag kan faktiskt inte komma ihåg någonting annat än just det där första jobbet som blev ett stort jobb. Och sedan hade vi frilansare. Hans Werner skrev gärna själv också, Sören var gärna ute och skrev.

Sofia Lindgren: Var det några återkommande teman? Du har ju nämnt utbildningen då som ett tema.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: Fanns det något annat du skulle säga som kanske tog lika mycket utrymme, eller mer, eller mindre?

Jan Aschan: Jo, på tal om teknik så var vi inne på ett mycket märkligt villospår. Det var nämligen så att man använde transistorer på den tiden. Och som ett slags motsvarighet till transistorer så utvecklades någonting som hette fluidistorn, det vill säga en liten moj som gick på flytande vätska. Man riktade vätskan och på det viset kunde man få till markeringar ur data och så vidare och den var då snabbare än transistorn och där kommer jag ihåg vi hade en frilans inom förlaget som gjorde en stor historia på det där. Och Erik Stemme tog sig lite grann för pannan och sade att han liksom inte kunde se vad det är för fel på det men någonstans hade han en känsla av att det nog inte är så bra. Det var det inte heller för det tystnade väldigt snabbt och det var verkligen undansanning. Men det var skickligt marknadsfört antagligen eftersom vi gick på det. Sedan under Sörens tid så införde vi kungaporträtt på första sidan, folk som intervjuades av Sören eller mig och det var alltså folk i branschen som hade framträdande positioner och som hade gjort hedervärda insatser så att säga. Jag kan dessvärre inte komma på en enda sak som figurerade på första sidan. Dataföreningen fick en ny ordförande, vem det var kommer jag inte ihåg, men jag tror att han kom med och blev intervjuad, på det viset.

Sofia Lindgren: Kan du dra dig till minnes vilka typer utav källor som du stöttade dig lite emot i informationsinsamlingen på tidningen? Var det mest personer eftersom att det var ett så nytt område?

Jan Aschan: Det var personer och så var det också utländska facktidningar, och det var Hans som jobbade med dem. Så småningom Sten också. Jag ansåg inte att jag hade tid att hålla på att läsa tidningar och så vidare utan jag försökte liksom konferensvägarna och så vidare med kontakter, telefonsamtal och lunch och så. Att liksom hålla fingret på den inhemska utvecklingspulsens så att säga. Så var det. Jag var nog ganska lat när det gällde att skriva tror jag [skratt].

Sofia Lindgren: Kan du nämna några av de kontakter som du hade?

Jan Aschan: Det där är lite känsligt också i historiskt perspektiv [skratt]. Men jag kan liksom med allmänna ordalag säga att ofta var det människor som ringde till en och hade idéer och uppslag och så vidare och de skulle man då per preferens akta sig för därför att de var ute och ville ha någonting. Vad som hände var att, jag menar om Siemens ringde och hade världens grej och så ringde man till någon annan och sa: ”Har du hört talas om en sådan här grej?” Jag ringde då till General Electrics till exempel, ”ett system som gör så här, har den här kapaciteten och så vidare. Är det på något sätt anmärkningsvärt?” Och jo, ”det kunde det naturligtvis vara men jag måste veta lite mera”, och där satt man liksom. Vi skaffade oss snart en policy, jag tror att det var jag som kom på den, att när

det gällde hardwarenyheter, det som kommer ut på den svenska marknaden. Att nämna grundkapaciteten på det som finns där utan ett enda adjektiv. Och på det viset skötte vi det där på några sidor med produktnyheter och så vidare. Sedan när det gällde krångligare saker så hade vi ju medlemmarna i det här redaktionsrådet som inte nödvändigtvis kunde svara på allting själva men som hade kontakter. Och det där funkade hyfsat bra faktiskt.

Sofia Lindgren: Det låter som att det här redaktionsrådet ändå hade en ganska avgörande roll?

Jan Aschan: I vårt fall så hade de kanske inte en avgörande roll men de var helt klart nyttiga. Du vet att där var ju en fälla som hade varit lätt att gå i, att börja luta sig emot företagets informationsavdelning. Medan man blev goda vänner med dem därför att de ringde hela tiden och bjöd på lunch och så, på korruptionsresor som vi kallade det [skratt], för att titta på nya grejer. Vi var i Paris för att titta på en liten moj som stod och blinkade [skratt].

Sofia Lindgren: Var det många sådana resor och vart gick de?

Jan Aschan: Ja, de gick företrädesvis till Tyskland, England och Frankrike. Finland, Nokia kom in i den svängen och de var ju generalagenter för General Electrics datorer och det var kanske bra för dem därför att de lärde sig en hel del om datateknik och så småningom så tror jag General Electrics avvecklade sin dataavdelning och lämnade då franska Bull här i Stockholm, lite med brallorna nere därför att de hade lutat sig tungt emot GE. Men det där löste sig så småningom genom att Honeywell gick in. Det skulle kunna vara så att det var Honeywell som köpte upp GE:s datas tillverkningsverksamhet. Det var liksom väldigt mycket wheeling och dealing som pågick inom branschen. Och det där var ju naturligtvis intressant stoff också för att där gjorde Sören en annan genigrej tycker jag, han engagerade Monika Olsson som var ekonomireporter på *Dagens Nyheter* att hjälpa oss när det gällde businesspekter. Så hon gjorde en mycket läst krönika varje månad i varje utgåva. Och ovanpå det kunde man ringa henne, eller så ringde hon oss och tipsade och så där att "här är nyheter på gång". Hon var oerhört bra och hon fyllde upp en intressant läsarnisch, folk gillar ju att läsa om business. Inte minst business som går åt helsike [skratt]. Är jag ute och åker kana?

Sofia Lindgren: Nej, det är ju fortfarande teman du pratar om som finns i tidskriften.

Jan Aschan: Ja, just det. Det som väl var mycket i ropet inom datavärlden det var det nordiska samarbetet på föreningsnivå.

Sofia Lindgren: Dataföreningarna?

Jan Aschan: Ja, och då hade man en årlig sammankomst som vandrade mellan länderna som hette NordDATA. Och där hängde vi på ifrån början och gjorde en daglig tidning, det var en tredagars konferens och då, 1969 eller 1970, gjorde vi Datatekniken i tabloid. Det var liksom första försöket med tabloidformat och det var så vist ordnat att man fick föredragen i förväg. Så att det var liksom att sätta sig ned och göra en sammanfattning av föredragen och så vidare och dagen de hade hållits så fanns de i *Modern Datateknik* redigerade och omgjorda och med bild. Det var liksom jättekul och jättejobbigt, men det var väldigt härligt. Jag kommer ihåg i konserthuset, jag tror det var vår, första insats. När tidningen kom ut vilket den gjorde lagom till lunch, och hela Hötorget var fullt av folk som stod där med [Modern] *Datateknik*, det var kul. Så att föreningslivet hade vi någon slags pej] på vad de höll på med, jag kommer ihåg att jag skrev en ledare, jag liksom sade

att de håller på att tuggar om samma tema som de har gjort i flera år, det är liksom dags för oss att gaska upp Svenska dataföreningen. Och det var ju en massa folk som blev förbannade. Inte en massa, men föreningsknuttar är nog en gång för alla ganska känsliga för att någonstans inser de väl nog att man kan ifrågasätta deras resultat och verksamhet kanske i ett större perspektiv. Kanske mest för att det liksom gjordes i stort sett helt och hållet på ideell bas, så som man jobbade på föreningen, så det var lite taskigt att bråka med dem också. Men det gick liksom ganska bra, vi skildes alltid som vänner och så vidare men en tidning kan ju inte löpa sina intressegruppers ärenden utan det måste ju ändå försöka verka självständiga och oberoende.

Sofia Lindgren: Hur såg relationen ut då med föreningar och *Modern Datateknik*? Var det så att de var intresserade av att publicera artiklar till exempel?

Jan Aschan: Ja, det var de naturligtvis och det fanns ju folk som kunde skriva och sedan fanns det folk som ville skriva utan att kunna. Och det där insåg man ganska snabbt. Det var naturligtvis ett dilemma. Men det stod sig och vi levde rätt bra i harmoni med varandra skulle jag påstå.

Sofia Lindgren: Hur ställde man sig till Dataföreningens egen tidskrift? Eller egen och egen, de var ju kopplade till *Databehandling*.

Jan Aschan: *Automatisk databehandling*, ja.

Sofia Lindgren: Precis.

Jan Aschan: Ja. Jag tror inte de kände någon besvärande lojalitet med den tidningen för att vara ärlig. Därför att jag stötte aldrig på den typen utav problem ”nej, men det kan jag inte göra för att jag har lovat skriva för *Databehandling*.” Nej, det hände aldrig. Den var så pass mycket sämre än *Modern Datateknik* – skall jag säga. Men den hade ju inte särskilt stora resurser. Det var Sven Heed som gjorde den mer eller mindre ensam och hans fru hjälpte till med bokförlingen och annonsförsäljning och sådant där, så att det var en väldigt resursbegränsad verksamhet. Vi kände ju varandra bra, vi satt i SEKNK85BAG1 Sven Heed och jag samtidigt. Vet du vad det var?

Sofia Lindgren: Nej.

Jan Aschan: Jo, det var Svenska elektriska kommissionens nomenklaturkommitté för dataområdet, där lärde vi känna varandra, och en massa andra trevliga folk också. Där försökte vi, och lyckades så där i alla fall, att plantera in saker så där. Som vi tyckte att man inte skulle behöva säga hardware och software utan man kunde säga att maskinvara och programvara. Och det där har väl gått så där, man talar ju nu om hårdvara och mjukvara vilket inte är särskilt lyckat men jag menar språket har sina egna ingångar. Däremot så var vi ganska stolta över att lansera ordet dator. Och det gjorde vi i *Modern Datateknik* och det fanns ingenstans datamaskin nämnt utan det var dator och *Dagens Nyheter* hade en grej om det, och det var före Monikas [Olsson]tid faktiskt.

Sofia Lindgren: Var det i början utav *Modern Datateknik*?

Jan Aschan: Vad sade du?

Sofia Lindgren: Är det här i början utav 1965?

Jan Aschan: 1965 var det vi började ja.

Sofia Lindgren: Ja.

Jan Aschan: Det kan ha varit 1967, 1968 och dator drämdes då fram som en vad skall jag säga, i analogi med motor och traktor. Men vi hade en med hette Hans Karlgren hette han. Han var språkvetare och han trilskades in det sista att vi borde lansera ordet PUT för computers. Men man han mötte passivt motstånd, jag tror aldrig det hade blivit en särskilt bra lansering [skratt].

Sofia Lindgren: Jag tänkte hålla oss kvar lite på det här området om olika relationer. Akademin, hur såg kontakterna ut där? Tog man de till hjälp som källa och i vilket sammanhang i så fall? Och vilken institution var det man hörde av sig till liksom?

Jan Aschan: Du talar om vetenskapsakademin.

Sofia Lindgren: Förlåt, akademiker över huvudtaget som Börje Langefors som du nämnde till exempel.

Jan Aschan: Ja. Jag menar de var ju dataanvändare de också, en del utav dem. Andra höll ju på och programmerade och var på applikationssidan, de var kanske ännu roligare att ha att göra med. Men återigen vi kan inte dra fram ett konkret exempel på det, kanske någon annan kan. Men akademiska världen, den var inte tyst. Nyttig och ofarlig på det viset att vi föreställde oss att de inte var ute och gick någon annans ärenden inte.

Sofia Lindgren: Fanns det några, kan du komma på några direkta svårigheter med att göra olika datororienterade reportage som ni hade? Stötte ni på motstånd på något sätt?

Jan Aschan: Jag tror att vi gjorde det utan att själva inse det, för vi kunde inte tillräckligt mycket om området för att ge ett rakt svar [skratt]. Men jag skulle gissa att det var på det viset.

Sofia Lindgren: Det är inget som du minns specifikt om det var konferenser eller någon ny lansering?

Jan Aschan: Nej, jag tror att det var mest liksom på produktsidan som vi kunde åka dit. Sedan fanns det ju stollar som kom med propåer också från den akademiska världen. Fast det var inte särskilt mycket. Det var ofta sådana här enmanskonsulter och sådana här som då ansåg att de hade kommit på datorprogrammet Urban. Och du vet, vi hade ingen möjlighet att testa det där inte. Vi kunde ju testa människorna hur det var och lyssna på dem ett tag [skratt].

Sofia Lindgren: Vilka andra, du har ju nämnt en del personer redan, men vilka andra personer som arbetade på andra redaktioner som ändå hade samma intresseområden samarbetade ni med, eller hade bara som kollegor? Kan du nämna några, vad de hade för typ av verksamhet?

Jan Aschan: Du menar andra tidningar?

Sofia Lindgren: Andra tidningar, eller om du kanske minns om det var någonting ifrån radion också.

Jan Aschan: Vi hade alltså en bra kontakt med den stora engelska datatidningen som

hette *Computer Weekly*. Och där fanns en kille som hette Jim Bonnet som var redaktionschef number two. Han var en oerhört kunnig, trevlig och uppkäftig person att ha att göra med, så att där hade vi samarbete. Du vet att samarbetet mellan olika tidningar i Sverige på den tiden fanns inte, det förekom inte. Idag så delar man material, jag menar *Ny Teknik* har en sida i veckan i *Dagens Nyheter* och många sådana, den typen av arrangemang, det fanns inte då utan var och en jobbade med sitt. Men det är klart att i och med att vi träffades så där, till exempel Hans Rehnvall på *Svenska Dagbladet* sedermera Sophie Petzell och *Dagens Nyheter* hade Arne Karsberg hette han och kom från *Svenska Dagbladet*. Och det var liksom människor som vi träffade, som jag kommer ihåg att jag träffade Bengt-Arne Vedin då som vi har med oss här i listan [syftar på en lista med personer som skulle vara närvarande vid vittnesseminariet om datafackpress]. Gunnar Hambraeus gick liksom i en annan liga, han var inte med [skratt]. Bertil Hård var chefredaktör på *Teknisk Tidskrift*, honom kunde man stöta på ibland alltså men, det var liksom mera sociala kontakter.

Sofia Lindgren: Belyste man så pass olika områden tyckte man, eller vad?

Jan Aschan: Nej, det vet jag inte. Det, det är klart att de flest som av dem jag har nämnt, de höll på med teknik och vetenskap i bred bemärkelse. Men höll på och fuskade med datateknik också och stal grejer av oss, men det var ju bara bra så länge de gav oss credit, vilket de gjorde de flesta gånger.

Sofia Lindgren: Mm. När vi talades vid på telefon så nämnde du bland annat Erik Bruhn.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: I något typ av redaktionsråd men det är inte det här redaktionsrådet?

Jan Aschan: Nej, utan han var chef och ansvarig utgivare utav tidningen *DATA* som behöll sitt A4:a format och var språkrör för Nordisk Dataunion. Och han var också en trevlig prick men han var ingen journalist. Det var en ganska, vad skall jag säga, en tidning som inte gjordes med någon större entusiasm och någon större kunskap heller, det var en samling uppsatser av folk som ville skriva. Sedan i varje nummer så hade Erik Bruhn fotobesök, då hade han varit någonstans och tagit bilder, på en utställning och sedan gjorde han då bildtexter till det. Och det var liksom hans bidrag till tidningen, det gick fort att göra. Men jag menar jag skall inte sitta och prata skit om alla tidningar.

Sofia Lindgren: Nej.

Jan Aschan: Det skall jag inte göra. Jag undrar hur länge den levde, den här *DATA*?

Sofia Lindgren: Jag tror de bytte namn under flera olika perioder

Jan Aschan: Det gjorde den?

Sofia Lindgren: Men att den fortlevde nog ganska länge ifrån början av 70-talet och in på 80-talet.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: Vad var det här redaktionsrådet som du nämnde? Det var Erik Bruhn och du ingick, och några andra. Vad var det för något?

Jan Aschan: Jösses, jo, så var det nog. Det var väl helt enkelt för att kunna åka och äta middag med varandra [skratt]. Jag i Köpenhamn och han i Stockholm! Det här var nog mera, vad skall vi säga, en honorär verksamhet. Det vill säga, lite höjdare från dataföreningarna i de olika länderna hade tagit samman [personer]. Och det var nog bara en gång om året tror jag. Det var nog bara en gång om året som det utvecklades. Jag var ju emot det från början för att jag ville inte på något sätt ha in en annan tidning i min verksamhet så att säga. Men samtidigt så hade man ju själv tillgång till vad som hände på den sidan, det var aldrig några problem, jag menar vi tog hand om nyheterna och de aktuella intervjuerna och reportagen. Och de sjönk ned. De gick upp i mera, vad skall vi säga, fackmässiga spörsmål som togs upp av Dataföreningen, för att uttrycka det lite elakt.

Sofia Lindgren: Hur skedde finansieringen utav *Modern Datateknik* om man skall jämföra med andra tidskrifter i fackpress?

Jan Aschan: Samma sak gällde för alla tidningar inom fackpressförlaget att lejonparterna av inkomsterna kom från annonssektorn. Och lite guldrand på det var prenumerationsintäkterna som började bli mer och mer, ett större och större inslag i inkomstsammanhang.

Sofia Lindgren: Hur upplevde du att vara en tekniktidning i den här fackpressvärlden, om man skall ta typ Fackpressförlaget. Hur såg andra på att ni var en tekniktidning, fanns det några ...?

Jan Aschan: Nej, vi var ju alla i någon mening tekniktidningar, i varje fall de flesta av oss. Vi hade *Moderna sjukhuset* en tidning, *Moderna transporter* hette en annan tidning. Vi hade en som hette *Jord och skog* men den gjorde vi oss av med ganska snabbt. Det fanns väl lite traktorer och skördetröskor där, jag vet inte. De jag minns bäst ... Jo, *Teknisk information* som var en tidning för verkstadsbranschen, den var nog mera teknisk orienterad än vi, som också var uppköpt ifrån någonstans.

Sofia Lindgren: Skulle du kunna berätta någonting om hur du tycker att rapporteringen förändrades över tid på *Modern Datateknik*? Från att du började tills att du slutade? Kan du beskriva någonting, kan du se någon förändring?

Jan Aschan: Ja, det blev bättre helt klart på det viset att den låg närmare branschen på något sätt. Vi var tre där från början och där fanns fler intervjuer. Där fanns mer businessnyheter och där fanns då Sten Holmbergs teknik så att den var, den var fyllig och mångsidig och fyllde sitt, vad heter det? Uppdrag, på ett bättre sätt än det som gjordes under min tid och tidigare.

Sofia Lindgren: Kan du säga någon förändring i själva rapporteringen så förutom det du har nämnt att det blev mer business?

Jan Aschan: Nej, det sättet att skriva och så vidare det hade förändrats över tid och blev liksom vardagligare och lite slafsigare, om man kan uttrycka det så. Men också för fackpress gäller väl numera att man skall kunna skriva, förr i världen så var det ju bara att räkna upp återigen de pressreleaser som kom från branschorganisationer och tillverkare. Men allt det där har förbättrats genom åren och klassen på rapporteringen, på skrivandet har helt klart förbättrats och ligger liksom närmare folks förväntningar. Det skall inte vara så att en tidning upprätthåller saker när det gäller språklig hantering bara för att det skall vara på det viset, de får ju följa vad som finns i branschen. Även om det blir svårt ju äldre man blir. Jag har svårt att skriva "dissa" till exempel [skratt].

Sofia Lindgren: Du berättade ju om den här internationella aspekten ändå att ni hade samarbete med *Computer Weekly*.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: Lånade man då idéer av varandra på något vis och var det de som hörde av sig, hörde de i sin tur av sig till Sverige?

Jan Aschan: Ja, de kunde göra det när det gällde svenska grejer och när datasaker hade varit ute och valsat, skrivit i pressreleaser, skickade till England och så vidare till exempel. Men annars så var det väl nog mera så att vi hade mer nytta utav dem därför att de kunde ju inte läsa svenska. Och då rörde det sig ofta om helt enkelt små uppslag och inte artiklar rakt av, men nyheter efter det att vi hade pratat med varandra och då kunde man få detta. Det var liksom sådant där samarbete som var bra, ring och prata med den och den, han är bra. Så att på det viset så var det nog vi som hade större glädje av *Computer Weekly* än tvärtom.

Sofia Lindgren: Du nämnde tidigare också att en del utav internationella tidsskrifter kanske, som någon slags källa. Kan du nämna några fler än *Computer Weekly*? Som man läste.

Jan Aschan: Ja. På Hans tid så hade vi *Nature* och *Scientific American*. Och *Scientific* hade ofta samtal med datavärlden. Sedan fanns det någon amerikansk ... nyhetstidning, jag kan faktiskt inte komma på vad den hette. Och den här engelska vetenskapliga veckotidningen som heter vaddå? I A4 ... den hade vi och den läste jag också. Men vi hade säkert flera som jag inte kommer ihåg.

Sofia Lindgren: Vad gjorde du efter *Modern Datateknik*, när du lämnade den?

Jan Aschan: Jag blev chefredaktör för *Teknisk Tidskrift*.

Sofia Lindgren: Hur länge var du det?

Jan Aschan: Tills den lades ned, som jag brukar säga: Med stigande upplaga med sjunkande annonsinkomst [skratt]. Problemet var förstår du att *Ny Teknik* och *Teknisk Tidskrift* gavs ut av samma förlag. Det vill säga Ingenjör förlaget och när *Teknisk Tidskrift* slogs ihop med *Ny Teknik* så tog man livet av världens näst äldsta facktidning, 105 år. Problemet var, som jag antydde, att det var svårt att få annonser till tidningen och jag ville liksom inte gå ifrån stuket, den tekniska nivån på tidningen. Utan det var väl min envishet också. Men jag sade att: "Säg att intäkterna stiger om nu Teknologföreningens medlemmar skulle betala en årsavgift på säg 50 kronor eller något så där, vilket de gärna skulle göra. Fortsätter upplagan att stiga så kan vi ta hem fler annonser också." Men då var det tyvärr på det viset att Teknologföreningen hade dåliga affärer, de hade byggt sitt fina hus, Ingenjörshuset heter det, uppe på Malmskillnadsgatan. Mitt emot horstråket, på den tiden [skratt]. Och där hade de råkat in i en skuldsättning som var väldigt svår att ta sig ur därför att de hade föreställt sig att de skulle kunna hyra ut betydligt mera kontorsutrymmen i huset än de i själva verket kunde. Sedan hade de en krog i botten som hette Oxen som gick så där. Jag tror inte det fanns andra affärslokaler där. Det var liksom, det låg snett på något sätt trots att det ligger precis mitt i stan. Du vet var det ligger.

Sofia Lindgren: Mm.

Jan Aschan: Så att då bestämde de sig för att dra sig ur och jag blev erbjuden att sitta kvar och göra någon slags månadsbilaga vilket jag gjorde men så småningom så försvann ju den och jag tog tjänstledigt och var två år i Bai Bang som informationsgök. När jag kom tillbaka så fick jag komma in i *Ny Tekniks* samfällighet till all lycka. Svara för ledaravdelningen, vi gjorde en tre lappars ledare varje vecka, det var mitt huvudbeting att göra det och jag frågade Lars Rundqvist som nu var chef: ”Skall jag skriva ledare?” ”Jo”, sade Lars, ”för att du är den enda genuint elaka medarbetare jag har!” [skratt] Så småningom så gick jag ned på halvtid i och med att jag ... när fan gjorde jag det? Jag var i USA i tre år med min hustru som bogserade mig dit, hon jobbade på UD och då var jag *Ny Tekniks* korre där. Och sedan kom vi därifrån och flyttade vi till Hongkong och då gjordes kontraktet om lite grann så att jag fortfarande var *Ny Tekniks* korre, men det där på honorärsbasis jag hade en liten retainer men på honorärsbasis vilket man då sade det att det står dig fritt att jobba för andra tidningar också. Och på det viset så började den roligaste delen egentligen i min yrkeskarriär, jag kunde börja branscha ur. Jag började på allmänsidan och så slutade jag där.

Sofia Lindgren: Så du gick ifrån de här teknikorienterade reportagen?

Jan Aschan: Inte helt och håller ifrån, men de blev färre och färre. Nu har jag inte gjort teknik på flera år. Inte för *Ny Teknik* i alla fall. Jag jobbar med *Transportnytt* som är en trevlig tidning att jobba för men jag håller bara på med containertrafik och hamnar och stora grejer som rör sig. 300 000 tons-containerfartyg och saker. Men jag är 72 nu. Jag vet inte, jag har hittat en del dagböcker och brev och klipp och saker som min morfar lämnade efter sig och han var en mycket märklig och trevlig man och jag kände honom, jag var sexton när han dog. Och jag är den enda som har några personliga minnen av honom. Och för att föra över lite grann till yngre generationer så går jag just nu igenom de här sakerna. Har bara skrivit provkapitel för att känna mig för hur jag skall göra, men det är jätteroligt. Inga deadlines och inga otrevliga redaktörer som inte förstår sitt eget bästa.

Sofia Lindgren: Kom dina föräldrar från någon slags tidningsbransch också?

Jan Aschan: Nej, inte alls. Inte alls. Min pappa var agronom.

Sofia Lindgren: Nu börjar vi komma till något avslut här. Är det någonting som du skulle vilja tillägga i sådana här datatekniksammanhang som vi kanske inte har kommit in på?

Jan Aschan: Det är en bra fråga, jag brukar ställa den själv [skratt]. Nej. Alltså rent spontant kan jag inte komma på någonting och det är väldigt sällan som folk gör det, däremot så händer det att de ringer efteråt.

Sofia Lindgren: Vi kan göra ett addendum om det är någonting som dyker upp.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: Absolut.

Jan Aschan: Ja.

Sofia Lindgren: En avslutade fråga bara. Som jag brukar fråga är: När var första gången som du kom i kontakt med datorer egentligen? Det behöver ju inte varit i ditt yrke som journalist för *Modern Datateknik* kan jag tänka mig.

Jan Aschan: Det var under studietiden, vi var inbjudna till motsvarigheten av Statskontoret i Helsingfors som hade installerat sin första dator och det kan ha varit 1962, 1963, någonting sådant där. Och det var första gången som jag såg en dator.

Sofia Lindgren: En stordator då.

Jan Aschan: Den var stor, ja, den hade nog inte fått rum här inte.

Sofia Lindgren: Men då ber jag att få tacka så mycket för intervjun.

Jan Aschan: Det var mitt nöje.